

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Модельна навчальна програма

«Інтегрований курс соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.

10 – 11 класи. Основний рівень.»

для закладів загальної середньої освіти

(авт. Шиян О. І., Дяків В. Г., Седоченко А. Б.)

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»
(Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.05.2026 №819)

2026

Пояснювальна записка

Модельна навчальна програма розроблена для реалізації обов'язкового освітнього компонента **«Інтегрований курс соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі (основний)»** згідно з Типовою освітньою програмою для старшої профільної школи (10–12 класи) та призначена для викладання обов'язкового навчального інтегрованого курсу **«Здоров'я, безпека та добробут для особистісного, соціального та професійного розвитку»** в 10–11 класах за академічним та професійним спрямуваннями профільної середньої освіти (далі – Програма).

Програма відображає засадничі ідеї Державного стандарту профільної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898) з урахуванням Державного стандарту базової середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898) та положень концепції «Нова українська школа» (2016 р.).

Метою профільної середньої освіти є розвиток особистості здобувачів освіти шляхом утвердження в них національної та громадянської ідентичності і формування компетентностей, необхідних для їхньої життєвої стійкості, самостійності, відповідальності, комунікації та взаємодії з іншими, соціалізації та громадянської стійкості й активності, підприємливості, свідомого вибору подальшого життєвого шляху, ціложиттєвої освіти, трудової діяльності й самореалізації; виховання в здобувачів освіти самоповаги й поваги до інших, шанобливого й відповідального ставлення до родини, суспільства й держави, національних і культурних цінностей українського народу на засадах патріотизму, а також готовності до захисту їх; виховання відповідального ставлення до довкілля, природи з позицій наукового світогляду й принципів сталого розвитку.

Модельна навчальна програма інтегрованого курсу соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі спрямована на реалізацію вказаної

мети, визначеної в Державному стандарті профільної середньої освіти. У ній враховано основні національні концепції «Освіти для життя», зокрема «Концептуальні засади соціальної та здоров'язбережувальної галузі», а також міжнародний досвід відображений у Європейських рамках компетентностей (рамка особистісних, соціальних компетентностей та вміння вчитися «LifeComp: The European Framework for Personal, Social and Learning to Learn Key Competence»; рамка компетентностей підприємливості «EntreComp (The Entrepreneurship Competence Framework)»; рамка компетентностей для сталого розвитку» «GreenComp (The European Sustainability Competence Framework)»).

Програма забезпечує наступність між ланками базової та профільної середньої освіти й логічно продовжує реалізацію завдань соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі базової середньої освіти (інтегрований курс соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі «Здоров'я, безпека та добробут. 5–9 класи»; предмет «Підприємництво та фінансова грамотність. 8–9 класи» та міжгалузевих інтегрованих курсів «Безпековий практикум» 5–9 класи; курсів «Морально-етичного навчання» 5–6 класи). Наступність між циклами навчання на рівнях базової та профільної середньої освіти в програмі «Здоров'я, безпека та добробут» (Особистісний, соціальний та професійний добробут) реалізується через відповідність очікуваних результатів вимогам Державного стандарту, врахування очікуваних результатів навчання, визначених у типових освітніх програмах профільної школи.

Програма курсу «Здоров'я, безпека та добробут для особистісного, соціального та професійного розвитку» спрямована на реалізацію визначених у Державному стандарті вимог до обов'язкових результатів навчання учнів із соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі (Додаток 16 Державного стандарту), які передбачають, що учень / учениця:

- турбується про особисте здоров'я та безпеку, уникає факторів ризику, реагує на фактори і діяльність, що становить загрозу для власного і суспільного життя, здоров'я, добробуту;
- визначає альтернативи, прогнозує наслідки, приймає рішення для власної безпеки та безпеки інших осіб, здоров'я і добробуту;
- усвідомлює цінність та дотримується здорового способу життя, аналізує та оцінює наслідки і ризики для здоров'я і суспільства;
- виявляє підприємливість та поводить етично для поліпшення здоров'я, безпеки і добробуту власного та інших осіб.

У Програмі передбачено реалізацію мети та вимог до обов'язкових результатів навчання в соціальній і здоров'язбережувальній освітній галузі через **інтеграцію та взаємодоповнення з модельною навчальною програмою предмета «Захист України»**, що створює синергетичний ефект взаємодії предметів галузі та формує унікальний освітній простір, у якому учнівство може ефективно розвивати знання, уміння, ставлення і цінності, необхідні для підтримки особистісного, соціального та професійного добробуту зараз і в майбутньому.

Метою соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі на профільному освітньому рівні є розвиток особистості здобувача та здобувачки освіти, які здатні до гармонійної соціальної і міжособистісної взаємодії, самоусвідомлення, самозарадності, піклування про власну безпеку і здоров'я та безпеку і здоров'я інших людей, підприємливості та професійної зорієнтованості, спрямованих на забезпечення власного і суспільного добробуту, виявлення готовності до дієвого виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, незалежності і територіальної цілісності України.

Відповідно до мети соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі **метою інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут для**

особистісного, соціального та професійного розвитку» є формування життєстійкості та самозарадності учнів через активну громадянську позицію, підприємливість, відповідальну та етичну поведінку, піклування про здоров'я і безпеку, крізь призму особистісного, соціального та професійного розвитку.

Для реалізації означеної мети та **досягнення результатів навчання**, визначено такі **завдання** згідно з Державним стандартом профільної середньої освіти:

- розвиток відповідального ставлення до безпеки, здоров'я та добробуту в умовах профільного навчання;
- розвиток готовності до співпраці, соціальної взаємодії, участі в колективних проєктах і волонтерських ініціативах;
- підготовка до усвідомленого вибору професії через осмислення власних професійних інтересів та життєвих цілей;
- розвиток соціально-емоційних вмінь, які сприяють емоційному інтелекту, стресостійкості та загальному добробуту;
- розвиток умінь прогнозування наслідків своїх дій для добробуту в умовах невизначеності;
- розвиток умінь учнів, спрямованих на удосконалення власного способу життя та заохочення вести здоровий спосіб життя;
- розвиток підприємливості та етичної поведінки для творення цінності для інших;
- формування вміння планувати різні варіанти освітньо-професійного шляху на основі балансу власних ресурсів і цінностей, інформації щодо ринку праці, аналізуючи можливі наслідки особистих рішень;
- розвиток здатності діяти як відповідальний громадянин / громадянка у складному соціальному, інформаційному та культурному середовищі.

Програма ґрунтується на визначених Державним стандартом **ціннісних орієнтирах**, а саме:

- повага до особистості здобувача освіти й визнання пріоритету його зацікавлень, досвіду, власного вибору, прагнень, ставлення у визначенні мети та організації освітнього процесу, підтримка пізнавального інтересу й наполегливості;
- забезпечення рівного доступу до освіти кожного здобувача освіти без будь-яких форм дискримінації учасників освітнього процесу на засадах інклюзивності й безбар'єрності;
- формування нетерпимості до корупції, дотримання принципів академічної доброчесності у взаємодії учасників освітнього процесу та організації всіх видів навчальної діяльності;
- становлення вільної особистості здобувача освіти, підтримка його самостійності, підприємливості, ініціативності, впевненості в собі;
- розуміння важливості розвитку мислення й пошанування істини;
- формування культури здоров'я здобувача освіти, створення умов для забезпечення його гармонійного фізичного та психічного розвитку, добробуту;
- створення безпечного, вільного від насильства й цькування освітнього середовища, у якому забезпечено атмосферу довіри;
- плекання в здобувачів освіти любові до рідного краю, відповідального ставлення до довкілля;
- утвердження людської гідності, чесності, милосердя, доброти, справедливості, співпереживання, взаємоповаги і взаємодопомоги, поваги до прав і свобод людини, здатності до конструктивної взаємодії здобувачів освіти між собою та з дорослими;
- формування в здобувачів освіти громадянської активності та стійкості, патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його історико-культурного надбання і традицій, державної мови;

- формування готовності здобувачів освіти виявляти свою громадянську позицію, що передбачає вміння аналізувати суспільне життя й ідентифікувати себе з українською нацією, суспільством, обстоювати права й свободи українського народу, готовності бути залученими до діяльності у сфері безпеки та оборони України.

Компетентнісний потенціал інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» (Особистісний, соціальний та професійний добробут) є провідним засобом реалізації його мети через упровадження компетентнісного підходу в освітньому процесі та розкриває потенціал і можливості соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі у формуванні всіх ключових компетентностей:

- Вільне володіння державною мовою:
  - спілкуватися українською мовою в усній і письмовій формі в різних життєвих ситуаціях, висловлювати думки, почуття, переживання;
  - формулювати, тлумачити, обговорювати, аргументувати думки, поняття, факти, базові концепції, інструкції та попередження з питань здоров'я, безпеки та добробуту.
- Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами:
  - спілкуватися рідною мовою, ефективно використовувати її в різних життєвих ситуаціях, що стосуються безпеки, здоров'я і добробуту;
  - розрізняти маркувальні знаки, попередження та інструкції під час використання товарів іноземного походження в різних життєвих ситуаціях.
- Математична компетентність:

- застосовувати математичне мислення, використовувати розрахунки, схеми, моделі з питань безпеки, збереження здоров'я, покращення добробуту;
- відстежувати ланцюжки аргументів для розв'язання проблем і питань безпеки в повсякденному житті, для збереження здоров'я, покращення добробуту (особистого, родинного, соціального).
- Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій:
  - розпізнавати вплив природних і технологічних чинників на безпеку, здоров'я і добробут;
  - критично оцінювати наслідки використання сучасних технологій для природного і соціального середовища;
- Інноваційність:
  - генерувати і втілювати нові ідеї щодо забезпечення здоров'я, безпеки і добробуту (особистого, родинного, суспільного);
  - оцінювати ризики втілення інноваційних ідей і здобутків.
- Екологічна компетентність:
  - дотримуватися правил безпечної поведінки у природі;
  - прогнозувати наслідки впливу природно-техногенного середовища на безпеку, здоров'я і добробут людини.
- Інформаційно-комунікаційна компетентність:
  - безпечно застосовувати інформаційно-комунікаційні технології в повсякденному житті (цифровий добробут);
  - критично оцінювати достовірність і надійність інформації, цифрового контенту щодо безпеки, здоров'я і добробуту;
  - знаходити, представляти, аналізувати, узагальнювати інформацію щодо безпеки, здоров'я і добробуту з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.
- Навчання впродовж життя:

- визначати власний стиль і способи індивідуального ефективного навчання, раціонально планувати час;
  - здійснювати самооцінювання і самоконтроль, розробляти і використовувати індивідуальні навчальні стратегії;
  - керувати своїм навчанням, у разі потреби звертатися по допомогу до компетентних осіб.
- Громадянські та соціальні компетентності:
    - діяти як відповідальний громадянин, брати конструктивну участь у громадській діяльності, що стосується, зокрема, добробуту, здоров'я, безпеки;
    - застосовувати здобуті знання та набуті вміння для формування власної готовності до захисту незалежності і територіальної цілісності України, конституційних засад державного ладу, національних інтересів та суспільно-державних (національних) цінностей України.
  - Соціальні компетентності:
    - обґрунтовувати інтереси особистого та соціального добробуту;
    - розвивати відповідальну та етичну поведінку і допомагати іншим, заохочувати до досягнення спільної мети;
    - розвивати вміння керувати емоціями; адекватно реагувати на конфліктні ситуації; створювати атмосферу довіри;
    - демонструвати безпечну поведінку, підтримувати власне здоров'я та добробут;
    - конструктивно комунікувати в різних середовищах та в різних життєвих ситуаціях;
    - виявляти емпатію, розуміння різних поглядів, переконань.
  - Культурна компетентність:

- розвивати емоційно-почуттєву сферу на основі сприймання мистецтва, застосовувати творчі здібності та життєві вміння в різних ситуаціях;
- аналізувати досягнення української культури та культур інших народів.
- Підприємливість та фінансова грамотність:
  - розвивати підприємливість через створення цінності для інших;
  - визначати власні сильні і слабкі сторони для проектування майбутньої професійної діяльності і власного добробуту;
  - вирізняти чинники фінансового добробуту, які мають вплив на безпеку, здоров'я і добробут;
  - планувати та контролювати власні доходи і витрати;
  - ініціювати і планувати соціальні проєкти, що мають культурну, комерційну або суспільну цінність.

Програма охоплює **формування наскрізних в усіх ключових компетентностях умінь**, таких як:

- *читати з розумінням* – здатність до емоційного, інтелектуального, естетичного сприймання та усвідомлення прочитаного, розуміння інформації, записаної (переданої) в різний спосіб або відтвореної технічними пристроями;
- *висловлювати власну думку* в усній і письмовій формі – словесно передавати власні думки, почуття, переконання, зважаючи на мету та учасників комунікації, обираючи для цього відповідні мовленнєві стратегії;
- *критично і системно мислити* – визначення характерних ознак явищ, подій, ідей, їхніх взаємозв'язків, уміння аналізувати та оцінювати доказовість і вагомість аргументів у судженнях, зважати на протилежні думки і контраргументи, розрізняти факти, їхні інтерпретації,

розпізнавати спроби маніпулювання даними, використовуючи різноманітні ресурси та способи оцінювання якості доказів, надійності джерел і достовірності інформації;

- *логічно обґрунтовувати позицію* – здатність висловлювати послідовні, несуперечливі, обґрунтовані міркування у вигляді суджень і висновків, що є виявом власного ставлення до подій, явищ і процесів;
- *діяти творчо*, виявляти креативне мислення, продукування нових ідей, доброзесне використання чужих ідей та доопрацювання їх, застосування власних знань для створення та уміння випробовувати нові ідеї;
- *виявляти ініціативу* – активний пошук і пропонування рішень для розв’язання проблем, активна участь у різних видах діяльності, ініціювання їх, прагнення до лідерства, уміння брати на себе відповідальність;
- *конструктивно керувати емоціями* – здатність розпізнавати власні емоції та емоційний стан інших осіб, сприймати емоції без осуду, адекватно реагувати на конфліктні ситуації, розуміти, як емоції можуть допомагати та заважати в діяльності, налаштовуючи себе на пошук внутрішньої рівноваги, конструктивну комунікацію, зосередження уваги, продуктивну діяльність;
- *оцінювати ризики* – здатність розрізняти прийнятні та неприйнятні ризики, зважаючи на істотні фактори;
- *приймати рішення* – здатність обирати способи розв’язання проблем на основі розуміння причин та обставин, які призводять до їх виникнення, досягнення поставлених цілей з прогнозуванням і врахуванням можливих ризиків і наслідків;
- *розв’язувати проблеми* – здатність аналізувати проблемні ситуації, формулювати проблеми, висувати гіпотези, практично їх перевіряти та обґрунтовувати, здобувати потрібні дані з надійних джерел, презентувати та аргументувати рішення;

- *співпрацювати з іншими особами*, що передбачає здатність обґрунтовувати переваги взаємодії під час спільної діяльності, планувати власну та групову роботу, підтримувати учасників групи, допомагати іншим і заохочувати їх до досягнення спільної мети.

Принципи, на яких ґрунтується програма, втілюють прогресивні концептуальні підходи, нові погляди на роль дитини і педагога в освітньому процесі, форми організації дитячої життєдіяльності:

- принцип системності та наступності: формування та поступовий розвиток життєвих компетентностей на всіх рівнях освіти;
- принцип зв'язку навчання із життям: навчання, максимально наближене до реальних життєвих ситуацій щоденного життя, проблем і викликів в умовах невизначеності, з якими стикається або може зіткнутись учнівство щодо безпеки, здоров'я та добробуту;
- принцип свідомості та активності: учні та учениці є активними учасниками та учасницями формування безпечних, ефективних способів поведінки для добробуту;
- принцип розвивального навчання: орієнтує на формування компетентностей самостійного прийняття рішень щодо безпеки, здоров'я та добробуту, розвиток критичного мислення, уміння аналізувати інформацію, розв'язувати проблеми, робити обґрунтований вибір.

Інтегрований курс розрахований на 2 роки навчання – 10 та 11 класи, протягом кожного із яких передбачено опрацювання чотирьох модулів та має таку **структуру**:

у 10 класі:

Модуль 1. «Освіта впродовж життя – стимул до особистісного

розвитку» розкриває питання особистісного розвитку людини, її потреб, життєвих вмінь та компетентностей. Особлива увага приділяється освітнім потребам, можливостям та ресурсам людини, визначенню освітнього поступу та важливості освіти впродовж життя, потенціалу профільної освіти та вибору на користь навчання впродовж життя. Досліджується освітнє середовище, прогнозовані та непрогнозовані життєві зміни та адаптація до них.

Модуль 2. «Зростати особисто й професійно – творити свій добробут» спрямований на розвиток в учнів та учениць усвідомлення власних сильних сторін, потенціалу для зростання та можливостей особистісного й професійного розвитку. Зміст модуля акцентує увагу на формуванні індивідуальної освітньої траєкторії, розвитку мислення зростання, внутрішньої мотивації до навчання, а також здатності діяти в умовах невизначеності, управляти власним навчальним процесом і розвивати навички навчання впродовж життя. Особливе значення приділено формуванню здатності до самоаналізу, прийняття себе, усвідомленого вибудовування власної ідентичності.

Модуль 3. «Особистісний розвиток в умовах невизначеності. Безпека та здоров'я» охоплює питання формування безпечного простору в екологічному, фізичному, емоційному та інформаційному вимірах у контексті взаємозв'язку особистісного розвитку, безпеки та здоров'я. У межах модуля розглядаються безпечно дозвілля і спілкування, відповідальне ставлення до себе та інших, складники здоров'я, вікові зміни організму та особливості старшого підліткового віку. Особлива увага приділяється репродуктивному й сексуальному здоров'ю, профілактиці захворювань, формуванню безпечної поведінки та поваги до особистих меж. Модуль також розкриває значення психічного та емоційного здоров'я, розвитку особистості, емоційної саморегуляції, подолання стресу та протидії

маніпуляціям. Учні та учениці ознайомляться з техніками самопомоги, самоконтролю, саморегуляції, методами розв'язування конфліктних ситуацій, підтримки мотивації. Зміст модуля спрямований на формування здорового способу життя, стресостійкості та вміння діяти безпечно в різних життєвих ситуаціях.

Модуль 4. «Власна діяльність для успішного майбутнього» розкриває теми сенсу життя, формування світогляду, складників якості життя людини, моральних й етичних цінностей, емоційного інтелекту та взаємин на засадах поваги й відповідальності. Приділено увагу підприємливості, умінню бачити ідеї та можливості, використовувати власні потреби й ресурси, ухвалювати фінансово грамотні рішення та дбати про фінансове здоров'я. Модуль сприяє формуванню мислення сталого розвитку, вміння відповідального споживання та розуміння важливості діяльності, спрямованої на створення цінності для інших осіб. Окреме місце відведено добродійності, волонтерству, допомозі іншим людям і гуманному ставленню до живих істот. Зміст модуля спрямований на формування активної, відповідальної особистості, здатної будувати власне успішне майбутнє та діяти на користь суспільства.

В 11 класі:

Модуль 1. «Соціальний розвиток особистості як чинник добробуту» охоплює питання соціального розвитку людини, його чинників, соціальних потреб, впливу соціального середовища та соціальних спільнот на становлення особистості. У межах модуля розглядаються соціальна сфера життя, суспільно-державні й особисті цінності, їхня роль у формуванні добробуту людини. Особлива увага приділяється розвитку життєвих умінь у сфері міжособистісної взаємодії, умінню будувати стосунки на засадах рівності, довіри та взаємоповаги. Модуль сприяє формуванню емпатії,

вміння співпраці, відповідального ставлення до інших і здатності ефективно взаємодіяти в різних соціальних ситуаціях. Зміст модуля спрямований на усвідомлення того, що соціальний розвиток особистості є важливим чинником її життєвого успіху, психологічного комфорту та загального добробуту.

Модуль 2. «Дбаємо разом про соціальний розвиток, здоров'я і безпеку» розкриває теми соціалізації особистості та впливу соціального середовища на здоров'я, безпеку й добробут людини. У межах модуля розглядаються соціальні права людини, право на безпеку, захист життя, здоров'я, свободи й особистої недоторканності, а також значення безпечного довкілля, належних умов праці та проживання. Увага приділяється соціальній, психологічній та інформаційній безпеці, допомозі іншим у разі небезпеки, громадському здоров'ю, доступному медичному обслуговуванню, ролі медицини, медичної освіти та профілактиці соціально небезпечних хвороб. Модуль охоплює складові соціального здоров'я людини, питання соціальної активності, адаптації, підтримки, впливу соціальних стереотипів і наслідків соціальних впливів на здоров'я. Важливе місце відведено міжособистісним взаєминам, сім'ї, батьківству, етиці стосунків, емоційній підтримці, комунікації та взаємодії з іншими. Зміст модуля спрямований на формування вмінь запобігати конфліктним ситуаціям, конструктивно долати конфлікти, відповідально діяти в суспільстві та дбати про спільну безпеку, здоров'я і соціальний добробут.

Модуль 3. «Самореалізація в суспільстві та професійний добробут» спрямований на усвідомлення значення навчання впродовж життя, формування вміння будувати власну траєкторію освітнього й професійного розвитку та здійснювати усвідомлений вибір професії. У межах модуля розглядаються освітні можливості, зокрема заклади освіти й неформальне навчання, чинники впливу на професійний вибір, стратегії та моделі

побудови кар'єри, а також навички самопрезентації. Увага приділяється сучасному ринку праці, законодавству про працю, потребам економіки, соціальним і економічним можливостям, дослідженню можливостей набуття практичного досвіду та працевлаштування. Модуль охоплює питання безпечного робочого і професійного середовища, командної роботи, професійної етики, балансу між роботою і життям та профілактики професійних захворювань. Важливе місце відведено формуванню фінансової грамотності в професійному житті, розумінню потреб і ресурсів, балансу між заробітком і стилем життя, фінансової стабільності та стратегій фінансового добробуту. Зміст модуля спрямований на формування готовності до самореалізації в суспільстві, відповідального професійного вибору та досягнення особистого і професійного добробуту.

Модуль 4. «Від добробуту людини до добробуту країни» розкриває взаємозв'язок між добробутом людини, добробутом суспільства і розвитком держави. У межах модуля розглядаються рівень добробуту у світі, його критерії, а також підприємливість як діяльність, спрямована на створення соціальної, культурної та економічної цінності для інших осіб. Особлива увага приділяється соціальним та економічним можливостям і викликам сучасного суспільства, важливості взаємодії, взаємодопомоги, підтримки інших людей, зокрема осіб з особливими потребами та осіб з інвалідністю. Модуль охоплює питання розвитку соціальних проєктів, спонсорства, меценатства та волонтерського руху в Україні як важливих чинників суспільного розвитку. Зміст модуля спрямований на формування активної громадянської позиції, соціальної відповідальності, готовності діяти на користь інших і усвідомлення того, що добробут країни починається з добробуту кожної людини.

Способи реалізації МНП та особливості організації освітнього процесу в межах Інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут для особистісного, соціального та професійного розвитку».

Організація навчального процесу Інтегрованого курсу в 10–11 класах базується на засадах профільної середньої освіти та Концепції Нової української школи (НУШ). Ключовими особливостями є практична спрямованість та гнучкість планування.

Способи реалізації МНП рекомендуємо обирати з урахуванням автономії закладу освіти, відповідно до затвердженої освітньої програми школи, де визначено кількість годин на вивчення Інтегрованого курсу соціальної та здоров'язберезувальної освітньої галузі (не менше 1 год на тиждень протягом 10 класу та 1 год на тиждень протягом 11 класу). Таке мінімальне навчальне навантаження передбачене Типовими навчальними планами для 10–12 класів відповідних Типових освітніх програм.

Пропонуємо організувати вивчення Інтегрованого курсу соціальної та здоров'язберезувальної освітньої галузі з урахуванням потреб учнівства, організаційних можливостей школи та балансом між плюсами та мінусами обраного варіанта.

За умови мінімального навчального навантаження для вивчення означеного Інтегрованого курсу:

– 1 година на тиждень протягом 10 та 11 класу («+» неперервність навчального процесу і сталість розкладу на рік; «–» брак часу (45 хв) на тренінгові та практичні заняття). Цей варіант є класичним, до нього звикли як учнівство так і вчителі;

– 2 години, 1 раз на 2 тижні протягом 10 та 11 класу (здвоєні уроки) («+» зберігається неперервність навчального процесу, зростає можливість проведення тренінгів та практичних занять; «–» щотижневі зміни в розкладі та чергування навчальних предметів (інтегрованих курсів) протягом усього навчального року потребують звикання). Цей варіант, на думку авторів, найбільш оптимальний;

– 2 години щотижня протягом одного із навчальних семестрів у 10 та 11 класах (блочна система) («+» зростає можливість проведення тренінгів та практичних занять, сталість розкладу на пів року; «–» піврічний розрив у процесі вивчення Інтегрованого курсу). У такому випадку рекомендуємо планувати щотижневі здвоєні уроки протягом другого семестру 10 класу та першого семестру 11 класу.

За умови збільшення навчального навантаження для вивчення означеного Інтегрованого курсу може бути обраний один із запропонованих попередньо способів організації навчального процесу.

Гнучкість планування визначена важливою умовою організації освітнього процесу в межах інтегрованого курсу. Вчитель має право самостійно визначати послідовність тем та кількість годин на їх вивчення в межах навчальної програми, орієнтуючись на потреби учнів. Програма містить перелік запропонованих видів навчальної діяльності. Залежно від рівня підготовки учнівства та технічних можливостей закладу освіти вчитель може обирати види навчальної діяльності з наведеного переліку та/або використовувати власні. За потреби може бути організовано здобуття освіти за індивідуальною освітньою траєкторією здобувачів освіти.

Практична спрямованість є ключовою умовою реалізації Інтегрованого курсу, де пріоритет надається діяльнісному підходу, що визначає форми організації освітньої діяльності, такі як дискусії, дебати, рольові ігри,

тренінгові заняття, практикуми виконання наскрізних проєктів, навчальні екскурсії, спрямовані на розвиток життєвих компетентностей та підготовку до самостійного дорослого життя. Під час опрацювання «чутливих» тем, з питань безпеки, здоров'я, особистісного розвитку тощо доцільно залучати сертифікованих фахівців відповідно до законодавчо визначених процедур, Ефективність реалізації цієї МНП можна збільшити за допомогою різних навчальних матеріалів, а саме: підручників, навчальних посібників для учнівства, методичних посібників для вчительства, мультимедійного, а також індивідуального методичного забезпечення, зокрема й розробленого вчителем самостійно. Водночас окремі компоненти можуть бути підсилені та доповнені іншими навчальними предметами та курсами, зокрема й міжгалузевими інтегрованими рішеннями.

Основна частина

Здоров'я, безпека та добробут

для особистісного, соціального та професійного розвитку

10 клас

Очікувані результати навчання (орієнтири для оцінювання)	Пропонований зміст навчального предмета	Види навчальної діяльності
Модуль 1. Освіта впродовж життя – стимул до особистісного розвитку		
зіставляє прогнозовані та непрогнозовані життєві ситуації [12 СЗО 2.1.1-1] демонструє відповідальне ставлення до обрання рішень,	Особистісний розвиток людини. Особистість. Потреби людини. Освітні потреби.	Створення мапи думок «Особистісний розвиток». Створення

<p>які стосуються власного життя і здоров'я [12 СЗО 2.4.1-5]</p> <p>аналізує власну поведінку та вміє оцінити наслідки в короткостроковій і тривалій перспективі для себе і для інших осіб [12 СЗО 3.3.1-1]</p> <p>моделює поведінку, яка приносить користь і задоволення для здоров'я і життя, зважаючи на вплив зовнішніх факторів [12 СЗО 3.4.1-1]</p> <p>обґрунтовує необхідність вибору на користь навчання впродовж життя на основі життєвих прикладів та інформації з різних джерел [12 СЗО 4.1.1-1]</p> <p>визначає цінності та потреби, пов'язані з різними сферами життя, саморозвитку і самореалізації для створення моделі власного майбутнього [12 СЗО 4.6.1-1]</p> <p>конструктивно сприймає зміни та ефективно адаптує свої плани і ресурси в умовах швидких змін як можливість нового рішення для задоволення своїх потреб [12 СЗО 4.6.2-2]</p>	<p>Профільна освіта. Трансверсальні вміння.</p> <p>Життєві вміння та компетентності. Вибір на користь навчання впродовж життя.</p> <p>Освітнє середовище. Життєві зміни. Прогнозовані та не прогнозовані зміни. Адаптація.</p>	<p>інфографіки «Піраміда потреб».</p> <p>Формулювання власної думки «Ухвалення відповідальних рішень».</p> <p>Практична робота «Можливості безперервного навчання».</p> <p>Робота в парах «Складання карти компетентностей».</p> <p>Творчий проєкт «Візуалізація власних життєвих цілей».</p> <p>Написання есе «Навчання впродовж життя – рушій розвитку».</p>
<p>Модуль 2. Зростати особисто й професійно – творити свій добробут</p>		
<p>обґрунтовує необхідність вибору на користь навчання</p>	<p>Життєва</p>	<p>Самоаналіз «Мої ресурси</p>

<p>впродовж життя на основі життєвих прикладів та інформації з різних джерел [12 СЗО 4.1.1-1]</p> <p>демонструє здатність навчатися спільно та автономно і самостійно організувати навчання [12 СЗО 4.1.1-2]</p> <p>визначає пріоритети в різних сферах власної навчальної діяльності на основі самоаналізу і потреби в самореалізації [12 СЗО 4.1.2-1]</p> <p>обирає доцільні інструменти та методи навчання, різноманітні способи розвитку своїх здатностей, пріоритетів і потреб [12 СЗО 4.1.2-2]</p> <p>створює власну освітню траєкторію з урахуванням власних потреб і запитів суспільства [12 СЗО 4.1.2-3]</p> <p>визначає довгострокові цілі, складає та корегує плани дій для досягнення успіху і добробуту в умовах невизначеності та непередбачуваності [12 СЗО 4.3.1-1]</p> <p>розпізнає і реалізує нові можливості власного розвитку в законний спосіб на основі самостійного аналізу досвіду та отриманих уроків [12 СЗО 4.3.1-2]</p> <p>визначає цінності та потреби, пов'язані з різними</p>	<p>самоідентифікація. Самоаналіз. Особисті нахили, здібності, сильні та слабкі сторони. Прийняття себе. Освітній поступ. Уміння вчитися впродовж життя. Життєві компетентності. Мислення зростання. Менеджмент навчання. Індивідуальна освітня траєкторія. Ініціативність. Можливості та ресурси для планування майбутнього.</p>	<p>розвитку».</p> <p>Визначення пріоритетів у різних сферах навчальної діяльності на основі самоаналізу.</p> <p>Моделювання ситуацій щодо способів розвитку здатностей, пріоритетів і потреб.</p> <p>Створення стрічки часу «Моя освітня траєкторія».</p> <p>Практична робота «Ресурси та можливості розвитку» на основі аналізу досвіду.</p>
--	--	---

<p>сферами життя, саморозвитку і самореалізації для створення моделі власного майбутнього [12 СЗО 4.6.1-1]</p> <p>ставить чіткі цілі щодо власного майбутнього та вибудовує стратегії досягнення їх [12 СЗО 4.6.2-1]</p> <p>вміє знаходити мотивацію та виявляє гнучкість щодо власної діяльності та досягнення цілей в умовах швидких змін і складнощів [12 СЗО 4.6.2-3]</p> <p>аналізує варіанти власних рішень без впливу упереджень щодо професій і гендерно-рольових моделей [12 СЗО 4.11.1-4]</p>		
<p>Модуль 3</p> <p>Особистісний розвиток в умовах невизначеності.</p> <p>Безпека та здоров'я</p>		
<p>обґрунтовує оптимальні стратегії відповідальної поведінки щодо збереження здоров'я, формування і розвитку безпеки та добробуту [12 СЗО 1.1.2-1]</p> <p>аналізує та моделює втілення у власне життя оптимальних стратегій безпечної поведінки для збереження власного життя та здоров'я у різних життєвих ситуаціях [12 СЗО 1.1.2-2]</p> <p>визначає ймовірні ризики в</p>	<p>Взаємозв'язок особистісного розвитку, безпеки та здоров'я.</p> <p>Ймовірні ризики в умовах невизначеності.</p> <p>Відповідальна поведінка.</p> <p>Безпечний простір (екологічний, фізичний, емоційний, інформаційний).</p>	<p>Інсценізація «Межі як форма поваги».</p> <p>Складання правил особистої безпеки.</p> <p>Моделювання оптимальних стратегій безпечної поведінки для збереження власного життя</p>

<p>умовах невизначеності [12 СЗО 2.1.1-2]</p> <p>прогнозує наслідки порушення правил техніки безпеки на робочому місці [12 СЗО 2.2.2-3]</p> <p>обґрунтовує рішення щодо вибору стратегії поведінки для збереження власних безпеки, здоров'я та добробуту з урахуванням аналізу опрацьованої інформації та ймовірних моделей небезпечних ситуацій [12 СЗО 2.3.1-1]</p> <p>презентує обрану стратегію власного способу життя та обґрунтовує її з урахуванням отриманої інформації [12 СЗО 2.3.1-2]</p> <p>презентує стратегії безпечної поведінки у різних заходах, які ґрунтуються на знаннях, здобутих під час критичного сприймання інформації з різних джерел [12 СЗО 2.4.1-3]</p> <p>застосовує техніки самопомоги в кризових і стресових ситуаціях [12 СЗО 1.3.1-3]</p> <p>прогнозує наслідки безвідповідальних статевих стосунків [12 СЗО 2.2.2-2]</p> <p>аналізує та обґрунтовує альтернативи власних дій і рішень для забезпечення здорового способу життя,</p>	<p>Безпечне дозвілля. Безпечне спілкування. Особистісний розвиток та здоров'я. Взаємозв'язок складників здоров'я (фізичне, репродуктивне та сексуальне, психічне, емоційне, соціальне). Піклування про особисте здоров'я. Вікові зміни організму. Старший підлітковий вік. Репродуктивне та сексуальне здоров'я. Сексуальність. Статеві стосунки. Захворювання та їхні наслідки. Інфекції, які передаються статевим шляхом. Профілактика захворювань. Розвиток особистості, її психічних процесів. Психічне та емоційне здоров'я. Техніки самопомоги. Самоконтроль. Саморегуляція.</p>	<p>та здоров'я в різних життєвих ситуаціях.</p> <p>Представлення рішень для власної безпеки та здоров'я на основі опрацьованої інформації і завдань.</p> <p>Обговорення технік самопомоги для підтримки здоров'я та емоційного стану в кризових і стресових ситуаціях.</p> <p>Аналіз інформації щодо здоров'я і безпеки, отриманої з різних джерел.</p> <p>Практична робота: «Стратегія безпечної поведінки».</p> <p>Аналіз науково-популярних текстів щодо змін організму людини відповідно до віку.</p> <p>Обговорення</p>
--	--	--

<p>ураховуючи користь для себе [12 СЗО 3.1.1-1]</p> <p>вміє вирізняти прийнятні та неприйнятні альтернативні рішення і ризику для здоров'я, безпеки та добробуту, зокрема під час використання інформаційно-комунікаційних технологій [12 СЗО 3.1.1-2]</p> <p>обґрунтовує альтернативи споживчого вибору використовує можливості дізнатися про безпечність продуктів і виробництва для підтримки здорового способу життя [12 СЗО 3.1.1-3]</p> <p>сприймає вікові зміни власного організму як закономірний процес дорослішання і розвитку, зумовлений різними факторами [12 СЗО 3.2.1-1]</p> <p>сприймає зміни свого організму і особливості стану здоров'я [12 СЗО 3.2.1-2]</p> <p>читає, розуміє і аналізує науково-популярні тексти щодо змін організму людини відповідно до віку [12 СЗО 3.2.1-4]</p> <p>уміє робити вибір на користь власного здоров'я і безпеки [12 СЗО 3.4.1-2]</p> <p>аналізує інформацію у різних медіа, зіставляє її та робить висновки щодо правдивості інформації з питань здоров'я,</p>	<p>Стресостійкість.</p> <p>Розв'язання конфліктних ситуацій.</p> <p>Спосіб життя.</p> <p>Вигорання і мотивація.</p> <p>Психоактивні речовини.</p> <p>Стратегія здорового способу життя.</p>	<p>«Наслідки безвідповідальних статевого стосунків».</p> <p>Формулювання власної думки «Сім'я як вибір і цінність».</p> <p>Моделювання ситуацій «Формули ефективного спілкування».</p> <p>Самооцінювання в парах «Особистісний розвиток в умовах невизначеності».</p> <p>Есе «Особистість у світі невизначеності».</p>
---	---	--

<p>безпеки та добробуту [12 СЗО 4.2.1-1]</p> <p>аналізує прояви тиску та маніпуляцій і добирає способи протистояння таким проявам [12 СЗО 4.3.1-3]</p> <p>вміє застосовувати ефективні стратегії керування емоціями, поведінкою та контролю власного емоційного стану [12 СЗО 4.4.1-2]</p>		
<p>Модуль 4.</p> <p>Власна діяльність для успішного майбутнього</p>		
<p>оцінює важливий вплив відповідальної поведінки на власні безпеку, життя, здоров'я і добробут тепер і в майбутньому [12 СЗО 3.3.2-1]</p> <p>оцінює вагомість норм безпечної поведінки для власного життя, здоров'я, добробуту з урахуванням традицій, звичаїв, сучасних тенденцій як захисту власних інтересів [12 СЗО 3.3.2-2]</p> <p>розуміє і аналізує інформацію, записану (передану) в різний спосіб, виявляє приховану та очевидну інформацію [12 СЗО 4.2.1-3]</p> <p>моделює поведінку, яка приносить користь і задоволення для здоров'я і життя, зважаючи на вплив зовнішніх факторів [12 СЗО</p>	<p>Сенс життя. Ідеали та світогляд. Складники якості життя людини. Моральні та етичні цінності. Етична поведінка. Емоційний інтелект. Підприємливість. Ідеї та можливості. Діяльність із створення цінності для інших осіб. Потреби та ресурси. Доходи та витрати. Мислення сталого розвитку. Відповідальне споживання. Фінансова грамотність. Фінансове здоров'я.</p>	<p>Дискусія «Як мислити стало?»</p> <p>Складання мапи думок «Моє фінансове здоров'я».</p> <p>Моделювання ситуацій «Мій екослід».</p> <p>Дискусії щодо ситуацій раціонального вибору з урахуванням фізіологічних, соціальних, моральних і духовних потреб.</p> <p>Моделювання ситуацій «Обмежені ресурси і сталий розвиток».</p>

<p>3.4.1-1]</p> <p>аналізує та оцінює власне хобі щодо користі, задоволення з урахуванням сприяння безпеці, збереженню здоров'я, добробуту [12 СЗО 3.4.1-3]</p> <p>здійснює раціональний вибір матеріальних і культурних цінностей на основі їх впливу на здоров'я, безпеку та добробут [12 СЗО 4.5.1-1]</p> <p>здійснює раціональний вибір з урахуванням фізіологічних, соціальних, моральних і духовних потреб [12 СЗО 4.5.1-2]</p> <p>визначає цінності та потреби, пов'язані з різними сферами життя, саморозвитку і самореалізації для створення моделі власного майбутнього [12 СЗО 4.6.1-1]</p>	<p>Доброчинність. Волонтерство. Допомога іншим особам. Гуманне ставлення до живих істот.</p>	<p>Обговорення впливу відповідальної поведінки на власні безпеку, життя, здоров'я і добробут тепер і в майбутньому.</p> <p>Моделювання стратегій вибору матеріальних і культурних цінностей на основі їхнього впливу на здоров'я, безпеку та добробут в умовах невизначеності.</p> <p>Розроблення проектів підтримки інших.</p>
--	--	---

11 клас

<p>Модуль 1. Соціальний розвиток особистості як чинник добробуту</p>		
<p>аналізує вияви відповідальної і безвідповідальної поведінки в соціальному, родинному і природному середовищі з урахуванням суспільно-державних (національних) та особистих цінностей [12 СЗО</p>	<p>Соціальний розвиток особистості. Чинники соціального розвитку</p>	<p>Фасилітоване обговорення «Коло довіри». Панельна дискусія «Свобода і</p>

<p>1.1.1-1]</p> <p>обґрунтовує важливість збереження українських суспільно-державних (національних) цінностей для забезпечення особистого та суспільного добробуту [12 СЗО 1.1.1-3]</p> <p>обґрунтовує роль громадянської активності та оборонної свідомості для особистого та суспільного добробуту [12 СЗО 1.1.2-3]</p> <p>запобігає виникненню ситуацій неповаги до прав людини, приниження гідності себе та інших осіб [12 СЗО 1.2.1-1]</p> <p>вміє застосовувати стандартні моделі поведінки в ситуаціях порушення прав людини [12 СЗО 1.2.1-2]</p> <p>визначає та пояснює інтереси людей з іншими переконаннями з питань збереження здоров'я, безпеки та добробуту [12 СЗО 1.2.2-1]</p> <p>пояснює власну ієрархію цінностей і потреб, усвідомлює значущість суспільних цінностей [12 СЗО 4.6.1-3]</p> <p>пояснює особистісну та суспільну цінність налагодження і підтримки стосунків, співпраці на принципах рівності, довіри та взаємоповаги [12 СЗО 4.7.1-1]</p> <p>оцінює наслідки недотримання етичних норм поведінки та їх</p>	<p>особистості.</p> <p>Соціальні потреби людини.</p> <p>Соціальне середовище.</p> <p>Соціальні спільноти.</p> <p>Соціальна сфера.</p> <p>Суспільно-державні та особисті цінності.</p> <p>Життєві вміння у сфері міжособистісної взаємодії.</p> <p>Емпатія.</p> <p>Співпраця.</p> <p>Відносини.</p> <p>Принципи рівності, довіри та взаємоповаги.</p>	<p>відповідальність».</p> <p>Створення мапи думок «Добробут спільнот».</p> <p>Аналіз життєвих ситуацій «Соціальні потреби людини».</p> <p>Дослідження «Суспільно-державні та особисті цінності».</p> <p>Опрацювання життєвих ситуацій, пов'язаних із взаємодією в соціумі.</p> <p>Моделювання запобігання виникненню ситуацій неповаги до прав людини, приниження гідності себе та інших осіб.</p>
---	--	--

вплив на людей, сім'ю, суспільство і середовище [12 СЗО 4.8.1-2]		
Модуль 2. Дбаємо разом про соціальний розвиток, здоров'я і безпеку		
<p>аналізує вияви відповідальної і безвідповідальної поведінки в соціальному, родинному і природному середовищі з урахуванням суспільно-державних (національних) та особистих цінностей [12 СЗО 1.1.1-1]</p> <p>застосовує інформацію щодо роботи служб, які надають компетентну і фахову допомогу, та за потреби відповідально її застосовує [12 СЗО 1.1.1-2]</p> <p>запобігає виникненню ситуацій неповаги до прав людини, приниження гідності себе та інших осіб [12 СЗО 1.2.1-1]</p> <p>вміє застосовувати стандартні моделі поведінки в ситуаціях порушення прав людини [12 СЗО 1.2.1-2]</p> <p>читає із розумінням документи, які гарантують права громадян, і вміє використовувати здобуті знання під час вирішення ситуацій, пов'язаних із здоров'ям, безпекою та добробутом [12 СЗО 1.2.1-3]</p> <p>моделює алгоритми звернення за консультацією щодо власного розвитку і здоров'я до компетентних фахівців [12 СЗО</p>	<p>Соціалізація та захищеність.</p> <p>Соціальна та асоціальна поведінка.</p> <p>Соціальні права людини.</p> <p>Право на безпеку.</p> <p>Захист життя, здоров'я, свободи, особистої недоторканності.</p> <p>Безпечне довкілля.</p> <p>Безпечні умови праці, проживання.</p> <p>Соціальна безпека.</p> <p>Психологічна безпека.</p> <p>Інформаційна безпека.</p> <p>Допомога іншим в разі небезпеки.</p> <p>Соціальний розвиток і здоров'я.</p> <p>Право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування.</p> <p>Громадське</p>	<p>Порівняльний аналіз виявів відповідальної і безвідповідальної поведінки в різних середовищах.</p> <p>Мозковий штурм «Створюємо безпечний простір».</p> <p>Аналіз змодельованих ситуацій щодо здоров'я, безпеки та добробуту.</p> <p>Створення мапи думок «Добробут спільнот».</p> <p>Дослідження «Соціальний барометр».</p> <p>Дискусія щодо раціонального вибору матеріальних і культурних цінностей на основі їхнього впливу на здоров'я, безпеку та добробут.</p>

<p>3.2.1-3]</p> <p>визначає та пояснює інтереси людей з іншими переконаннями з питань збереження здоров'я, безпеки та добробуту [12 СЗО 1.2.2-1]</p> <p>ідентифікує способи запобігання виникненню конфліктних ситуацій і вирішення їх самостійно та у взаємодії з іншими особами [12 СЗО 1.3.2-1]</p> <p>оцінює ризики і надає допомогу іншим особам у запобіганні та вирішенні конфліктних ситуацій [12 СЗО 1.3.2-2]</p> <p>розпізнає та застосовує прийоми емоційної підтримки інших осіб у разі виникнення в них проблемних ситуацій (фізичних, психічних, соціальних) [12 СЗО 1.3.2-3]</p> <p>безпечно і конструктивно виявляє емоції, допомагає іншим під час стресових ситуацій [12 СЗО 2.4.1-4]</p> <p>оцінює ймовірну вартість витрат на підтримання здоров'я та порівнює такі витрати з витратами на лікування і реабілітацію [12 СЗО 3.3.1-2]</p> <p>обґрунтовує наслідки власних дій щодо безпеки і здоров'я та їх вплив на інших осіб [12 СЗО 3.3.1-3]</p> <p>аналізує інформацію у різних медіа, зіставляє її та робить</p>	<p>здоров'я. Доступне медичне обслуговування. Медицина. Галузі та розділи медицини. Медична освіта та професії. Соціально небезпечні хвороби та їх профілактика. Складові соціального здоров'я людини. Соціальна активність. Соціальна адаптація. Соціальні стереотипи. Соціальна підтримка. Наслідки соціальних впливів на здоров'я. Міжособистісні стосунки. Сім'я. Батьківство. Комунікація та взаємодія. Етика стосунків. Емоційна підтримка. Конфлікти, конфліктні</p>	<p>Створення мапи думок «Громадське здоров'я».</p> <p>Практична робота «Емоційна підтримка інших».</p> <p>Критичний аналіз соціальних стереотипів.</p> <p>Розв'язання проблемних ситуацій щодо запобігання виникненню і вирішення конфліктних ситуацій.</p> <p>Відпрацювання комунікативних ситуацій із людьми з відмінними поглядами на здоров'я, безпеку та добробут.</p>
---	---	---

<p>висновки щодо правдивості інформації з питань здоров'я, безпеки та добробуту [12 СЗО 4.2.1-1]</p> <p>здійснює раціональний вибір матеріальних і культурних цінностей на основі їх впливу на здоров'я, безпеку та добробут [12 СЗО 4.5.1-1]</p> <p>демонструє вміння запобігати виникненню конфліктних ситуацій в команді, вирішує їх у разі виникнення, використовуючи ефективні методи [12 СЗО 4.7.1-2]</p> <p>визначає вплив різних форм дискримінації на здоров'я, безпеку та добробут [12 СЗО 4.8.1-1]</p> <p>оцінює наслідки недотримання етичних норм поведінки та їх вплив на людей, сім'ю, суспільство і середовище [12 СЗО 4.8.1-2]</p>	<p>ситуації.</p> <p>Запобігання конфліктним ситуаціям.</p> <p>Подолання конфліктів.</p>	
<p>Модуль 3.</p> <p>Самореалізація в суспільстві та професійний добробут</p>		
<p>демонструє готовність виконувати різні командні ролі і завдання, об'єктивно оцінює власні сильні сторони, вміння, здібності щодо результативності командної роботи, зважаючи на обставини [12 СЗО 4.7.1-3]</p> <p>розуміє, як формується винагорода за працю [12 СЗО 4.9.1-3]</p> <p>оцінює власні можливості,</p>	<p>Навчання впродовж життя.</p> <p>Траєкторія освітнього і професійного розвитку впродовж життя.</p> <p>Усвідомлений вибір професії.</p> <p>Освітні можливості –</p>	<p>Планування подальшого освітньо-професійного шляху.</p> <p>Моделювання ситуацій освітньо-професійного розвитку на основі балансу ресурсів,</p>

<p>здібності, знання, вміння, ресурси, потреби та обмеження [12 СЗО 4.11.1-1]</p> <p>аналізує пропозиції закладів освіти, критерії зарахування, аналізуючи різні джерела інформації [12 СЗО 4.11.1-2]</p> <p>планує різні варіанти освітньо-професійного шляху на основі балансу власних ресурсів і цінностей, інформації щодо ринку праці, аналізуючи наслідки власних рішень [12 СЗО 4.11.1-3]</p> <p>аналізує варіанти власних рішень без впливу упереджень щодо професій і гендерно-рольових моделей [12 СЗО 4.11.1-4]</p> <p>обґрунтовує наслідки власних дій щодо безпеки і здоров'я та їх вплив на інших осіб [12 СЗО 3.3.1-3]</p> <p>оцінює наслідки недотримання етичних норм поведінки та їх вплив на людей, сім'ю, суспільство і середовище [12 СЗО 4.8.1-2]</p> <p>обґрунтовує фінансові рішення і моделює обачливу фінансову поведінку для досягнення цілей у законний спосіб на основі аналізу та застосування економічних знань [12 СЗО 4.9.1-1]</p> <p>розрізняє форми особистої зайнятості [12 СЗО 4.9.1-2]</p> <p>розуміє, як формується винагорода за працю [12 СЗО 4.9.1-3]</p>	<p>заклади освіти, неформальне навчання.</p> <p>Фактори впливу на професійний вибір.</p> <p>Стратегії і моделі професійного вибору і розвитку кар'єри.</p> <p>Самопрезентація.</p> <p>Ринок праці.</p> <p>Законодавство про працю.</p> <p>Потреби економіки.</p> <p>Соціальні та економічні можливості.</p> <p>Набуття практичного досвіду.</p> <p>Працевлаштування.</p> <p>Безпечне робоче середовище.</p> <p>Професійне середовище.</p> <p>Командна робота.</p> <p>Професійна етика.</p> <p>Баланс «робота – життя».</p> <p>Профілактика професійних захворювань.</p> <p>Професійний добробут.</p> <p>Як формується дохід. Фінансова</p>	<p>цінностей, потреб ринку праці.</p> <p>Створення стрічки часу «Моя освітньо-професійна траєкторія».</p> <p>Складання поради «Робота без стресу: як зберегти внутрішній ресурс».</p> <p>Практична робота «Як зростати в обраній сфері».</p> <p>Дослідницькі завдання «Досліджуємо світ професій і ринок праці».</p> <p>Аналіз джерел інформації щодо зайнятості, освітніх пропозицій та критеріїв зарахування.</p> <p>Обговорення ситуацій виконання різних командних ролей в освітньому і професійному середовищі.</p>
---	--	--

<p>уміє розпізнавати приховану рекламу як комерційного, так і соціального характеру [12 СЗО 4.2.1-4]</p>	<p>грамотність у професійному житті. Потреби та ресурси. Баланс між зарплатою і стилем життя. Фінансова стабільність. Стратегії фінансового добробуту.</p>	<p>Самостійна робота щодо оцінки наслідків недотримання етичних норм поведінки. Моделювання стратегій обачливої фінансової поведінки.</p>
<p>Модуль 4 Від добробуту людини до добробуту країни</p>		
<p>аналізує вияви відповідальної і безвідповідальної поведінки в соціальному, родинному і природному середовищі з урахуванням суспільно-державних (національних) та особистих цінностей [12 СЗО 1.1.1-1]</p> <p>обґрунтовує важливість збереження українських суспільно-державних (національних) цінностей для забезпечення особистого та суспільного добробуту [12 СЗО 1.1.1-3]</p> <p>обґрунтовує роль громадянської активності та оборонної свідомості для особистого та суспільного добробуту [12 СЗО 1.1.2-3]</p> <p>запобігає виникненню ситуацій</p>	<p>Рівень добробуту у світі. Критерії добробуту. Підприємливість як діяльність із створення цінності для інших осіб. Соціальна, культурна та економічна цінність. Економіка. Соціальні та економічні можливості і виклики сучасного суспільства. Взаємодія.</p>	<p>Фасилітоване обговорення «Критерії добробуту. Індекс щастя». Аргументація позиції «Громадянська активність та оборонна свідомість для особистого та суспільного добробуту». Створення мапи думок «Добробут спільнот». Порівняльний аналіз науково-популярних та медіа матеріалів</p>

<p>неповаги до прав людини, приниження гідності себе та інших осіб [12 СЗО 1.2.1-1]</p> <p>досліджує вибір матеріальних і культурних цінностей і критично оцінює їх вплив на здоров'я, безпеку та добробут [12 СЗО 4.5.1-3]</p> <p>визначає різницю між соціальною, культурною і економічною цінністю [12 СЗО 4.6.1-2]</p> <p>пояснює власну ієрархію цінностей і потреб, усвідомлює значущість суспільних цінностей [12 СЗО 4.6.1-3]</p> <p>пояснює особистісну та суспільну цінність налагодження і підтримки стосунків, співпраці на принципах рівності, довіри та взаємоповаги [12 СЗО 4.7.1-1]</p> <p>пояснює добродійну (волонтерську) діяльність як вияв соціальної відповідальності та суспільно-корисної діяльності [12 СЗО 4.10.1-1]</p> <p>розробляє добродійні проекти щодо здоров'я, безпеки та добробуту [12 СЗО 4.10.1-2]</p>	<p>Взаємодопомога. Допомога іншим особам.</p> <p>Підтримка осіб з особливими потребами та осіб з інвалідністю.</p> <p>Соціальні проекти.</p> <p>Спонсорство.</p> <p>Меценатство.</p> <p>Волонтерський рух в Україні.</p>	<p>щодо різних проявів соціальної відповідальності та суспільно-корисної діяльності.</p> <p>Дослідження впливу матеріальних і культурних цінностей на здоров'я, безпеку та добробут.</p> <p>Аналіз впливу волонтерських проектів та молодіжних ініціатив на забезпечення особистого та суспільного добробуту.</p> <p>Розроблення соціального проекту щодо створення цінності для інших.</p>
--	--	---

Прикінцева частина

Методичні підходи до реалізації Програми

Пріоритетами викладання інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» (Особистісний, соціальний та професійний добробут) є: особистісний розвиток учнівства через взаєморозуміння, взаємоповагу, емпатію, толерантність, творче співробітництво всіх учасників навчального процесу; осмислення і застосування концепції добробуту та професійної орієнтації задля поліпшення життя людини і суспільства; аналіз впливу суспільства, сім'ї, однолітків, культури, засобів масової інформації, технологій та інших чинників на вибір майбутньої професії і практикування безпечної, здорової та етичної поведінки; прийняття рішень для збереження та забезпечення особистого, соціального та суспільного добробуту; розвиток підприємницьких якостей та поведінки свідомого споживача.

Методичні підходи, які реалізуються:

- дитиноцентризм та особистісно-орієнтований підхід: активна участь дитини в процесі навчання з урахуванням особистого, соціального, культурного й навчального досвіду учнівства; особистісних якостей учнів та учениць, їхніх потреб та інтересів; культивування гідності, оптимізму, чеснот і сильних рис характеру;
- компетентнісний підхід: освітній процес ґрунтується на компетентнісному підході, що забезпечує зв'язок навчання з реальним життям, розвиток уміння вчитися, підприємливості, фінансової грамотності та соціальної компетентності;
- недискримінаційний підхід: рівний доступ до освіти без дискримінації за будь-якими ознаками (статі, раси, віросповідання, особливими потребами, етнічного походження та соціального походження, мовними або іншими ознаками);
- інклюзивний підхід: урахування багатоманітності учнівства, активного включення до освітнього процесу всіх його учасників та учасниць. Передбачає створення сукупності умов, способів і засобів реалізації для

спільного навчання, виховання і розвитку здобувачів і здобувачок освіти з урахуванням їхніх потреб і можливостей;

- інтегративний підхід:

внутрішньогалузева інтеграція через зближення та об'єднання певного змісту та відповідних результатів навчання з однієї освітньої галузі в одному курсі, що сприяє взаємодії і синергії між ними (наприклад, «Захист України», «Здоров'я, безпека та добробут», «Курси соціально емоційного та етичного навчання»);

міжгалузева інтеграція через зближення та об'єднання певного змісту й відповідних результатів навчання з різних освітніх галузей в одному курсі, що сприяє взаємодії та синергії між ними (наприклад, «Безпековий практикум»);

- практикоорієнтований підхід: зосередження на практичному застосуванні знань і вмінь у реальних життєвих ситуаціях, формуванні ключових і наскрізних компетентностей, потрібних для успішної реалізації в професійній та особистісній сферах;
- діяльнісний підхід: навчання через практику, проекти, орієнтовані на активну участь учнівства в освітньому процесі через різні види діяльності (вправи, дослідження, творчі й практичні роботи), пов'язані із життєвим досвідом, моделюванням життєвих ситуацій і практичними вміннями учнівства;
- професійно орієнтований підхід: розвиток уміння управління кар'єрою як поєднання компетентностей, які сприяють ефективному керуванню освітньо-професійним розвитком упродовж життя.

Для ефективного втілення програми **перевага надається інтерактивним, дослідницьким, проєктним видам діяльності**. Програма може бути реалізована як в межах класно-урочної системи, так і з використанням інших форм освітньої діяльності (навчальні екскурсії,

проекти тощо), а також в умовах дистанційного та змішаного навчання (за наявності відповідного методичного забезпечення).

Підходи до оцінювання результатів навчання. Головна мета оцінювання в межах інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут для особистісного, соціального та професійного добробуту» – відстежити динаміку досягнення ключових результатів навчання, надати учневі / учениці зворотний зв'язок і допомогти йому / їй усвідомити власний поступ (формувальне оцінювання), а також визначити рівень опанування навчального матеріалу й компетентностей (підсумкове оцінювання).

- Формувальне оцінювання передбачає надання якісного зворотного зв'язку, використання самооцінювання та взаємооцінювання; сприяє відстеженню поступу учнівства та своєчасному виявленню прогалин у навчанні.

У програмі передбачено можливості для застосування основних інструментів і методів формувального оцінювання: технік зворотного зв'язку, портфоліо учнівства, карт знань (інтелект-карт), рефлексивних обговорень, рубрик оцінювання, інтерактивних опитувань, спостереження за навчальною діяльністю, обговорення результатів роботи та надання зворотного зв'язку в малих групах тощо.

- Підсумкове оцінювання проводиться наприкінці вивчення окремих розділів або всього курсу. Його мета – визначити рівень досягнення учнями очікуваних результатів навчання основного рівня, зазначених у програмі.

На завершення навчального року оцінювання має виставлятися за трьома групами результатів навчання, які стосуються безпеки, здоров'я, та добробуту (етичної поведінки та підприємливості). До кожної групи обов'язкових результатів навчання визначені загальні та конкретні результати та орієнтири для оцінювання основного рівня (додаток 16

Державного стандарту профільної середньої освіти). Оцінка педагогом рівня оволодіння школярами знаннями та вміннями з питань безпеки, здоров'я та добробуту проводиться на підставі аналізу досягнення ними результатів навчання основного рівня з урахуванням виконання ними практикозорієнтованих завдань. Важливим аспектом в оцінюванні виконання завдань є вибудовування логіки причиново-наслідкових зв'язків і побудова систем, що дозволяють підтримувати безпеку, здоров'я та добробут у різних життєвих ситуаціях у часи невизначеності.

Реалізація *підходів інклюзивного навчання, враховуючи різноманітні освітні потреби*, інтереси, досвід і темп навчання учнів базується на закладених у Програмі можливостях. Програма передбачає гнучкі підходи, які включають універсальний дизайн у навчанні, використання соціально-емоційного навчання (СЕН), а також забезпечення фізичної та цифрової доступності на основі принципів інклюзивності, безбар'єрності та поваги до індивідуальності. Ці підходи дозволяють врахувати фізичні, емоційні та когнітивні особливості кожного учня, забезпечуючи їх ефективну інтеграцію в освітнє середовище:

- універсальний дизайн: створення навчальних програм та середовища, які є доступними для всіх;
- індивідуалізація навчального досвіду: врахування індивідуальних інтересів, цілей та темпу кожного здобувача освіти, використання завдань, орієнтованих на особистий вибір учнів;
- адаптація та модифікація змісту: можливість зміни форм, методів, матеріалів або змісту навчання відповідно до індивідуальних особливостей дитини;
- соціально-емоційне навчання як обов'язкова складова змісту програми: розвиток умінь самоусвідомлення, самоорганізації, емоційного інтелекту й створення умов для безпечного висловлення власних почуттів, потреб, прагнень;

- оцінювання : орієнтація на індивідуальний поступ учня, з урахуванням його особистих досягнень і динаміки розвитку, а не лише відповідності загальним нормативним вимогам.

Запропонована програма інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут для особистісного, соціального та професійного добробуту» – самодостатній цілісний освітній продукт для досягнення відповідних конкретних результатів соціальної і здоров'язбережувальної галузі на основному рівні ДСПСО. Її реалізація може здійснюватися за допомогою різних навчальних матеріалів, а саме: підручника і навчального посібника (авторів МНП), а також індивідуального методичного забезпечення, у т. ч. й розробленого вчителем самостійно, тощо.

Водночас Програма може бути підґрунтям до створення Модельної навчальної програми, розробленої для реалізації обов'язкового освітнього компонента «Інтегрований курс соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі (поглиблений)», та курсів за вибором, а окремі її компоненти можуть бути підсилені та доповнені іншими навчальними предметами та курсами й міжгалузевими інтегрованими рішеннями.

Орієнтовні ресурси й матеріали

Для забезпечення ефективної реалізації Курсу рекомендовано використовувати:

- друковані та цифрові версії нормативно-правових документів Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, що відповідають змісту Програми;
- інтерактивні онлайн-платформи для створення мультимедійних матеріалів (Canva, Padlet, Genially тощо);
- онлайн-платформи для створення тестових завдань (Forms різних освітніх платформ, Classtime, Wordwall тощо)

У межах реалізації Курсу можливе використання такого обладнання:

- мультимедійний проєктор або інтерактивна панель;
- приладдя для забезпечення доступу до мережі «Інтернет»;
- роздаткові матеріали в паперовій або електронній формах;
- засоби для створення візуальних матеріалів (фліпчарти, маркери, дошки);
- мобільні пристрої, ноутбуки або планшети для організації групової та проєктної роботи.

У процесі роботи з модельною навчальною програмою, підручниками та планування освітнього процесу рекомендуємо спиратися на чинну нормативно-правову базу України у сфері освіти. Це допоможе забезпечити цілісність навчального змісту, дотримання компетентнісного підходу та відповідність сучасним освітнім пріоритетам та стандартам. Зокрема, варто враховувати такі документи:

[Закон України «Про освіту» \(2017\)](#)

[Закон України «Про повну загальну середню освіту» \(2020\)](#)

[Державний стандарт початкової освіти \(2025\)](#)

[Державний стандарт базової середньої освіти \(2020\)](#)

[Державний стандарт профільної середньої освіти \(2024\)](#)

[Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» \(до 2029 року\)](#)

[Комплексна політика «Освіта для життя»](#)

[Концептуальні засади соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі «Соціальна та здоров'язбережувальна освітня галузь: як оцінювати в НУШ» \(2025\)](#)

[Типова освітня програма для 5–9 класів \(2024\)](#)

[Типова освітня програма для 10-12 класів закладів загальної середньої освіти, які забезпечують здобуття профільної середньої освіти за академічним спрямуванням \(2025\)](#)

У ході вивчення тем Модулів 1. «Освіта впродовж життя – стимул до особистісного розвитку» (10 кл.), 2. «Зростати особисто й професійно –

творити свій добробут» (10 кл.), 4. «Власна діяльність для успішного майбутнього» (10 кл.), 1. «Соціальний розвиток особистості як чинник добробуту» (11 кл.), 3. «Самореалізація в суспільстві та професійний добробут» (11 кл.) та 4. «Від добробуту людини до добробуту країни» (11 кл.) рекомендовано використовувати матеріали сайтів МОН України (закладки [«Освіта»](#) та [Загальна середня освіта](#)), [Мережі Українських освітніх хабів \(Цифрових освітніх центрів\)](#), [Платформи для вдосконалення навичок і саморозвитку](#), платформа [«Профільна»](#).

У модельній навчальній програмі важливе місце відведено темам самореалізації, профорієнтації, розвитку кар'єри та формування індивідуальної освітньої траєкторії. Рекомендуємо звернути увагу на [Наказ МОН від 24 листопада 2025 року № 1541 «Про затвердження Концепції професійної орієнтації та кар'єрного консультування у системі освіти України на 2025–2030 роки та Плану заходів з реалізації Концепції професійної орієнтації»](#). Помічними стануть платформи з профорієнтації, розвитку кар'єри та сучасних вмінь: офіційний інтернет-портал Державної служби зайнятості України, [сервіс з онлайн тестування](#), [профорієнтаційні платформи – Euroguidance Україна](#), [цільові курси освітніх платформ “Прометеус”, “EdEra”](#), [пілотна програма «Кар'єрний GPS»](#), [глибинне дослідження «Індекс майбутнього: професійні очікування та розвиток підлітків в Україні»](#). Портал [Дія. Освіта](#) стане джерелом сучасних навчальних відео про світ професій та розвиток компетентностей, [затребуваних на ринку праці](#).

Доцільно також розглянути Європейські рамки компетентностей, зокрема Рамку особистісної, соціальної та навчальної ключової компетентності (LifeComp) [LifeComp – Joint Research Centre – European Commission](#) та [Рамку підприємницької компетентності \(EntreComp\)](#). Стане в пригоді аналіз компетентностей, що стосуються всіх сфер життя, які можна

набути через освіту ([Європейська рамка особистісної, соціальної та навчальної ключової компетентності \(LIFECOMP\): концептуальний вимір](#)).

З тематичними матеріалами щодо фінансової грамотності можна ознайомитися на сайті [центру фінансових знань “Галан”](#) від Національного банку України та офіційних сторінках і каналах центру в соціальних мережах. В нагоді також стануть [навчальні матеріали "Фінансова грамотність. Фінанси. Що? Чому? Як?"](#) та відеокурс ["Школа платіжної грамотності"](#). Питання ощадливого використання ресурсів і сталого мислення допоможе розглянути ресурс [Цілі сталого розвитку](#).

Під час опрацювання Модулів 3. «Особистісний розвиток в умовах невизначеності. Безпека та здоров'я» (10 кл.) та 2. «Дбаємо разом про соціальний розвиток, здоров'я і безпеку» (11 кл.) рекомендовано опрацювати сайти [Державної служби України з надзвичайних ситуацій, ЮНІСЕФ в Україні](#). Важливе місце відводимо безпечному робочому середовищу і безпеці праці. Детальніше про це можна ознайомитися на сайті [“Охорона праці і пожежна безпека”](#), ресурсах обласних навчальних [центрах з безпеки праці](#), зокрема щодо охорони праці та питань пожежної безпеки, радіаційної безпеки та домедичної допомоги. Інформаційні та навчальні матеріали щодо безпеки робочого середовища представлено на офіційному сайті [Державної служби України з питань праці](#).

У процесі освоєння змісту щодо розвитку особистості, її психічних процесів, підтримки психічного та емоційного здоров'я, практики технік самопомоги корисно буде ознайомитися з матеріалами Всеукраїнської програми ментального здоров'я [“Ти як?”](#), сайтом [Центру громадського здоров'я МОЗ України](#), а також [онлайн-курсом “Безпечний простір”](#) та іншими цільовими курсами освітніх платформ [“Прометеус”](#) та [“EdEra”](#). Практичні матеріали з підтримки учнів та учениць, які мають симптоми психологічної травми, переживають наслідки стресу та психотравмувальних подій розміщені на сторінці [Центру психічного здоров'я НаУКМА](#). Варто

звернути увагу на методичний посібник з розбудови безпечного освітнього середовища із залученням працівників закладів освіти та безпосередньо здобувачів освіти “[Протидія булінгу в закладі освіти: системний підхід](#)”.

У процесі роботи над темами щодо репродуктивного та сексуального здоров’я, відповідального батьківства рекомендуємо звернути увагу на такі ресурси: курс [«Сексуальна освіта»](#) на платформі «Прометеус», [дослідження щодо сексуальної освіти в українських школах](#) від аналітичного центру CEDOS, методичні посібники [«Комплексна сексуальна освіта»](#) та [«Як підлітку говорити з підлітком про сексуальну освіту»](#). Гендерні питання допоможе висвітлити онлайн-ресурс [«Гендер в деталях»](#).

Щодо тем інклюзивного освітнього середовища та освітньої безбар’єрності, варто звернути увагу на ресурси [ГО “Безбар’єрність”](#), [«Довідник безбар’єрності»](#) та [Національної асамблеї людей з інвалідністю](#), які містять практично орієнтовані матеріали, що допоможуть глибше розкрити ці актуальні питання.

Наведені матеріали не є вичерпними й покликані передусім допомогти вчителю урізноманітнити навчальний процес, поглибити зміст тем і зробити його більш наближеним до реального життя учнів. Вони можуть слугувати основою для формування власної бібліотеки ресурсів, яку рекомендується створювати педагогам, що викладатимуть інтегрований курс соціальної та здоров’язбережувальної освітньої галузі «Здоров’я, безпека та добробут: особистісний, соціальний та професійний розвиток».

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> (дата звернення: 06.01.2026).

2. Державний стандарт початкової освіти: затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2025 р. № 1810. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1810-2025-%D0%BF#Text> (дата звернення: 06.01.2026)
3. Державний стандарт профільної середньої освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 25.07.2024 р. № 851. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-derzhavnoho-standartu-profilnoi-serednoi-osvity-851-250724> (дата звернення: 06.01.2026).
4. Класифікатор професій ДК 003-2010. Затверджений наказом Держспоживстандарту України № 327 від 28.07.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text> (дата звернення: 06.01.2026).
5. Кодекс законів про працю України: затверджений законом України № 322-VIII від 10.12.1971 р.: станом на 1 січ. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 06.01.2026).
6. Концептуальні засади соціальної та здоров'язбережувальної галузі. URL: <https://educationforlife.mon.gov.ua/osvitnia-haluz/sotsialna-zdoroviazberezhivalna/> (дата звернення 06.01.2026).
7. Концепція професійної орієнтації та кар'єрного консультування у системі освіти України на 2025–2030 роки та План заходів з реалізації Концепції професійної орієнтації та кар'єрного консультування у системі освіти України на 2025–2030 роки: затверджений наказом МОН України № 1541 від 24.11.2025. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/694/926/4e1/6949264e180d9551155552.pdf> (дата звернення 06.01.2026.)
8. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа»: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р. Київ, 2016. 34 с.

9. Модельна навчальна програма «Захист України. Інтегрований курс» для закладів, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти / Ігор Борохович, Анна Коваленко, Ірина Когут, Оксен Лісовий, ... Олена Шиян та члени робочої групи МОН / МОН України, 2024. 27 с.
10. Модельна навчальна програма «ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКА ТА ДОБРОБУТ. 5–6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти / Шиян О., Волощенко, О., Гриньова, М., Дяків, В., Козак, О., Овчарук, О., ... Страшко, С. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetar.z.2022/Sotsial.zdorovyazberezhu.v.osv.haluz-5-6-kl/Zdorov.bezp.ta.dobrob.5-6-kl.Shyyan.ta.in.14.07.pdf> (дата звернення: 06.01.2026).
11. Модельна навчальна програма «ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКА ТА ДОБРОБУТ. 7–9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти / Шиян О., Дяків, В., Седоченко, А., ... Страшко, С. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2023/Model.navch.prohr.5-9.klas/Sotsial.ta.zdorovyazberezhu.osv.haluz.2023/16.08.2023/Zdorovya.bezpeka.ta.dobrobut.7-9%20kl-intehrovanyy.kurs.Shyyan.ta.in.16.08.2023.pdf> (дата звернення: 06.01.2026).
12. Національна рамка кваліфікацій: затверджена постановою Кабінету Міністрів України № 1341 від 23 листопада 2011 року (станом на 07.02.2026 р.) (дата звернення 08.02.2026.)
13. Освіта для життя: комплексна програма для підсилення реформи НУШ. URL: <https://educationforlife.mon.gov.ua/osvitnia-haluz/sotsialna-zdoroviazberezhuvalna/> (дата звернення: 06.01.2026).

14. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII : станом на 01 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 06.01.2026).
15. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 р. № 463-IX: станом на 17 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-IX?fbclid=IwAR3HPX7nGuTO1v2MGtHJ1p0zWxrQUiuf7N07Ir3-KCwI-Ed2fpo9nbD PwRY#Text> (дата звернення: 06.01.2026).
16. Про охорону праці: Закон України, затверджений Верховною Радою України 14 жовтня 1992 року № 2694-XII (редакція 12.09.2025). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> (дата звернення: 06.01.2026)
17. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54258/ (дата звернення: 06.01.2026).
18. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> (дата звернення: 06.01.2026).
19. Соціальна та здоров’язбережувальна освітня галузь: як оцінювати в НУШ. URL: <https://educationforlife.mon.gov.ua/wp-content/uploads/2025/10/szo-ociniuvannia-2025-putivnik.pdf> (дата звернення: 06.01.2026).
20. Типова освітня програма для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти: затверджений наказом МОН України 1120 від 09.08.2024 р. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy->

[5-9-klas/2024/09.08.2024/typova-osvitnya-prohrama-dlya-5-9-klasiv-zzso-1120-vid-09082024.pdf](https://www.zzsosk.gov.ua/5-9-klas/2024/09.08.2024/typova-osvitnya-prohrama-dlya-5-9-klasiv-zzso-1120-vid-09082024.pdf) (дата звернення: 06.01.2026).

21. Шиян О. Державна освітня політика з питань здорового способу життя молоді (монографія). Львів. Видавництво «Літопис», 2010. 296с.
22. Шиян О. І., Сорокаліт Н. С., Турчик І. Х. Здорова школа: рухова активність : [навч. посіб.]. Львів: Кольорове небо, 2013. 84 с.
23. Шиян О. І., Страшко С. В. Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь у контексті впровадження стандарту нової української школи. Київ, ДПУ. 2021.
24. European Skills/Competences, Qualifications and Occupations (ESCO) / European Commission. URL: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1326&langId=en> (дата звернення: 06.01.2026)
25. EntreComp: Рамка підприємницької компетентності. URL: https://ipq.org.ua/upload/files/files/03_Novyny/2016.07.8-9_EntrComp/EntreCompFramework%20UKR.pdf (дата звернення: 06.01.2026).
26. DigComp: 3.0. The Digital Competence Framework for Citizens. URL: https://joint-research-centre.ec.europa.eu/projects-and-activities/education-and-training/digital-transformation-education/digital-competence-framework-digcomp_en (дата звернення: 06.01.2026)
27. LifeComp: The European Framework for Personal, Social and Learning to Learn Key Competence. URL: https://joint-research-centre.ec.europa.eu/lifecomp_en (дата звернення: 06.01.2026.)
28. GreenComp (The European Sustainability Competence Framework): <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128040> (дата звернення: 06.01.2026)

